

י, ח

בעת ההוא הבריל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה

אף שרק בני קהת נשאו את הארון, ולא "שבט הלוי" (כולו) - יש לומר שכאן מתייחס הכתוב לשלימות ולתכלית ההבדלה של שבט לוי - שזהו נשיאת הארון. וראה הערה לשופטים לא, כה.

לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו: הכהנים, והוא נשיאת כפים.

מזה שרש"י מעתיק בד"ה גם את התיבות "לעמוד לפני ה' לשרתו", משמע שהוא מפרש גם מלים אלו על נשיאת כפים (או, שהעיקר כאן הוא נשיאת כפים). ועדיין צריך עיון.

י, יז

כי ה' אלקיכם הוא אלקי האלקים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד

לא ישא פנים: אם תפרקו עולו.

צריך ביאור:

מובן מאילו שנשיאת פנים שייכת רק במצב של פריקת עול, ומה מחדש רש"י. והביאור:

למדנו לעיל (נשא ו, כו) "ישא ה' פניו אליך" (יכבוש כעסו, רש"י). וקשה: כיצד אומר כאן הכתוב "אשר לא ישא פנים"?

לכן מפרש ומדייק "אם תפרקו עולו", כלומר: שם מדובר באדם הנכשל לפעמים בחטא; ואילו כאן מדובר באדם שפרק מעליו עול מלכות שמים לגמרי.

וההכרח לפירוש זה הוא מכללות תוכן הפרשה, כי כבר בתחלת הפרשה מודגש שהקב"ה נושא פנים לישראל והוא מבקש מהם רק ליראה אותו, ככתוב (פסוק יב) "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'", ורש"י מפרש "אף על פי שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחיבתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וגו'", וכשנאמר בהמשך לזה "אשר לא ישא פנים", על כרחך שמדובר באדם שאין בו כלל יראת שמים - הוא פורק עול לגמרי.

וראה ביאור הבא.

ולא יקח שוחד: לפייסו נממון.

צריך ביאור:

א. מדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם את המלים "ולא יקח".

ב. כיצד יתכן ענין של שוחד ממון לגבי הקב"ה.

ג. מדוע אינו מפרש שהכוונה ל"שוחד" של עשיית מצוה.

והביאור:

אין לפרש שהכוונה היא ל"שוחד" מצוה, היינו שאין הקב"ה מקבל "שוחד" זה מ"פורק עול" (ראה ביאור הקודם), כי סברא כזו מושללת כבר ממה שנאמר לעיל "אשר לא ישא פנים". לכן מפרש שמדובר בשוחד ממון, שבזה יש סלקא-דעתך שאפשר לפעול על ידו פיוס וכפרה גם לגבי פורק עול.

וביאור הדבר:

למדנו לעיל (משפטים כא, ל) "ונתן פדיון נפשו", וכן נאמר (מסעי לה, לא) "ולא תקחו כופר" (לא יפטר בממון, רש"י), שמזה מובן שנתנת ממון היא בבחינת "כופר נפש" ו"פדיון נפש", היינו שהממון פודה ומחליף את האדם עצמו; במקום שהוא עצמו יענש הוא משלם ממון. והכתוב משמיענו שהקב"ה אינו מקבל "כופר" זה מפורק עול - על האדם למסור ולבטל את עצמו להקב"ה, ורק אז יש פעולה בנתינת ממונו להקב"ה.

לפי זה מובן גם הדגשת הכתוב "ולא יקח שוחד" (וכן מה שרש"י מעתיק מלים אלו בדיבור המתחיל): מכיון שבנתינת ממון יש תוכן של "נתינת עצמו" וקבלת עול, אלא החסרון הוא שבהיותו פורק עול אין הממון מחליף את האדם עצמו - לכן מרגיש הכתוב שאין הממון מתקבל כ"פיוס" ו"שוחד" ("ולא יקח שוחד"), אבל אין ההדגשה בשלילת נתינת הממון.

(ביאור דיוק לשון רש"י "לפייסו בממון" - ראה בשפתי חכמים).

י, נב

בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה ועתה שמך ה' אלקיך ככוכבי השמים לרב

מספר בני ישראל בכניסתם לארץ הי' רק מעט יותר מששים רבוא (פינחס כו, נא-נג), ואם כן על כרחנו שהביטוי "ככוכבי השמים" נאמר בדרך השאלה בלבד.

ועל כך שרש"י עובר על שאלה זו בשתיקה - יש לומר בשתיים: